

Биро за развој на образованието

Прирачник по општество за IV одделение

Љиљана Самарџиска – Панова
Даница Талимџиоска
Суџи Ајро
Јасминка Несторовска – Иваноска
д-р Игор Јуруков
Ванчо Петрушевски

Септември, 2017 година

ВОВЕД

Наставниот предмет *општество* е задолжителен предмет во деветгодишното основно образование во Република Македонија. Овој предмет се реализира од I (прво) до V (петто) одделение и зазема значајно место во наставата. Согласно наставниот план, предметот *општество* во IV (четврто) одделение се реализира со 2 часа неделно, односно 72 часа годишно.

Наставната програма по општество содржи три теми и за квалитетна и ефикасна реализација на целите во овие теми посебно значајно е планирањето на наставникот. Имено тој треба да поаѓа од развојните карактеристики на учениците, од претходно усвоените знаења од истиот наставен предмет од прво до трето одделение, внимателно да направи избор на наставните средства и материјали и на содржините (согласно наставните цели), а, исто така, внимателно треба да ги одбере активните методи за работа, соодветните организациски форми на работа, да ги осмисли активностите кои се интересни и стимулативни за учениците и кои често треба да произлегуваат од животните ситуации (затоа што знаењата што ги стекнуваат учениците треба да бидат практични и применливи).

Особено треба да се нагласи неопходноста наставникот добро да ги познава учениците од својата паралелка за да може објективно и реално да ги планира наставните часови. Поради чувствителноста на темата „Семејство, домаќинство и општество“ тој треба внимателно да ги одбира активностите за учениците, а доколку има ученици кои од лични причини не сакаат да бидат дел од активноста, наставникот за нив треба да испланира и да предложи други активности.

Би било добро наставата по предметот општество да се планира и да се реализира интегрирано, со оглед на тоа што овој наставен предмет дава голема можност за поврзување на содржините со другите предмети: мајчин јазик, ликовно образование, музичко образование, физичко и здравствено образование и изборниот предмет творештво.

Во однос на активностите и наставните методи треба да доминираат набљудувањата, истражувачките постапки и другите методи за интерактивно учење. Набљудувањето треба да се сфати како составен дел на наставниот процес и како резултат на воспитно-образовната работа, бидејќи способноста за набљудување се развива по пат на учење. Истражувачките активности се, всушност, организирани наставни ситуации во кои ученикот учи по пат на решавање на проблеми. Постапното воведување на учениците во решавањето на проблемски ситуации (истражување) е неопходно во наставата по *општество*. Наставникот ги организира активностите и ги поттикнува

учениците со поставување прашања, а на тој начин тие стануваат вешти во поставување прашања на кои самите ќе одговорат со обиди и истражување. Развојот на мисловните процеси и решавањето на проблемите се битни цели на овој наставен предмет. Кога учениците поставуваат прашања, кога откриваат и кога даваат одговори, наставникот треба да им помогне да ги зголемат своите вештини за размислување. Притоа им поставува отворени прашања, како на пример: Што можеш да ми кажеш за ова? На што друго те потсетува? Зошто ова се случило? Објасни ми што си направил. На што те потсетува ова? Што би можело да се случи ако...? итн. Тој треба да поставува отворени прашања, од типот: Зошто? Како? Што ако? Треба да се одбегнуваат затворени прашања и на учениците треба да им се даде доволно време за размислување пред да одговорат на прашањата. Многу важно е при различните активности учениците да разговараат за различни проблемски ситуации и да изнаоѓаат различни решенија за нив.

Игрите и игровните активности, исто така, треба често да се организираат. Во игрите детето на специфичен начин го доживува и осознава светот што го окружува, ги пројавува своите чувства и импресии кон тој свет, го збогатува својот емотивен живот, учи како да се однесува во средината, ја формира својата личност и на најприроден и најслободен начин ги задоволува своите потреби за движење и активност. За запознавање на учениците со општествената средина неопходна е примена на творечките и дидактичките игри и воопшто игрите со правила. Карактеристично за творечките игри е тоа што самите ученици се творци на нивната содржина, на поставената цел и на начинот на нивната реализација. Во творечките игри на децата најчесто доминираат теми од животот на возрасните, а поттик за игра најчесто претставува претходно извршено набљудување на одредена активност на возрасните, на некој настан или појава. Во дидактичките игри децата се поставени пред одредена задача што треба да ја решат, придржувајќи се кон однапред утврдени правила. Во текот на изведувањето на играта децата користат разновиден дидактички материјал, при што од нив се бара да го подредуваат, да манипулираат со него. Негувајќи ја детската спонтана љубопитност во играта наставникот треба да го набљудува ученикот, да ги открива неговите желби, афинитети и способности и да создава услови за негов натамошен развој и напредување.

Покрај методот на игра, методот на набљудување и истражувачкиот метод, наставникот често треба да ги применува и: говорниот метод (монологски, дијалогски и методот на дискусија), текстуалниот метод (текстови, работни листови и индивидуални задачи), методот на демонстрација (серији слики, фотографии, апликации), илустративниот метод (илустрации на објекти, симболи и сл.), методот на практична работа и др. Во примерите на планираните часови дадени во прирачникот, одделно се напишани наставните методи. Наставниците имаат слобода при планирањето на часовите да ги издвојат наставните методи како дел од планирањето, а можат, исто така, во описот на часот (воведни активности, учечко - поучувачки и завршни активности) да ги применат или спомнат во тој текст.

Наставникот треба да ја поттикнува самостојната и групната работа на учениците, да ја поддржува нивната креативност и инвентивност преку различни техники на изведба: бура на идеи, симулирање ситуации, играње улоги, стоп, т–табела, коцка, дневник, петоред, Венов дијаграм, организирање работилници, ученички проекти, користење на животното искуство на учениците при решавањето на проблемите од практичен карактер. Начинот на работа треба да овозможи комуникација меѓу учениците, соработка, заедничко истражување, дополнување итн., за да се создаваат услови за рамноправно учество во активностите и донесувањето заклучоци и одлуки.

Учениците најдобро можат да ја запознаат општествената околина непосредно. Содржините кои се реализираат треба да бидат што поактуелни. Наставникот треба да ги користи актуелните настани и ситуации во паралелката и да ги вклучува во работата со учениците. Така учениците полесно ќе можат да го поврзуваат искуството стекнато надвор од училиштето со она во наставата. Наставата ќе им биде поблиска на учениците доколку наставникот обмислено ги поврзува содржините, а при нивното поврзување мора да биде јасно кои се воспитно-образовните цели.

Во подготовката на часот за наставникот пресудно значење има планот за оценување, при што тој мора да планира кои способности, вештини и знаења ќе ги оценува, со која цел ќе го се врши оценувањето и кои постапки и инструменти ќе ги користи. Оценувањето, во прв ред, се користи за стимулирање на развојот на ученикот. Со дијагностичкото проверување се согледува почетната состојба што е основа за прогноза на можностите на учениците и за планирање на работата. Формативното проверување се изведува континуирано во текот на целата наставна година, паралелно со изведувањето на наставниот процес. Неговата крајна цел е да се ангажираат учениците на самопроверување и самовреднување. При формативното проверување и оценување наставникот треба да води сметка за следниве работи: поставување цел на учењето што ќе му биде јасна на ученикот (да знае зошто нешто работи, што сака да дознае, зошто тоа е важно и сл.); определување начини на следење како ученикот размислува, како ги решава проблемите, кои видови грешки ги прави; реакции, повратни информации на наставникот што ќе го насочуваат учењето на детето (барање објаснување како дошло до нешто, зошто така мисли, насоки што може да проба поинаку, самопроценка што мисли дека добро направило, а што не, поставување краткорочни и среднорочни цели заедно со ученикот) и информирање на родителот за сознанијата од формативното оценување и давање насоки како тие да работат со детето. Во формативното следење, проверување и оценување важен е квалитетот на повратната информација што им ја дава наставникот на учениците и на родителите. Квалитетната повратна информација ги задоволува развојните потреби на ученикот, бидејќи го насочува и му помага да го постигне она ниво за кое поседува потенцијали. Притоа наставникот треба да применува голем број методи, постапки, техники и инструменти. За следење и проверување на учениците се користат: набљудувањето, разговорот, сите видови на усно, практично и писмено

проверување. За прибирање и бележење на податоците и информациите во однесувањето, одговорите и изработките на учениците се користат: прашалници, листи за проверка, чек листи, скали на судови и др. Многу важно е и проверувањето на мислењето на ученикот и затоа е потребно да се планираат задачи за тоа.

Би било добро по завршување на темата или поттемата учениците да направат заедничка книга на паралелката од реализираните активности и прибраните материјали, од набљудувањата, од работните листови на часовите (на пр., книга за општината, книга за живеалишта, книга за семејниот живот и сл.). Можат да се изработат и книги од повеќе групи ученици.

Во натамошниот текст се предложени примери на активности кои наставникот може да ги користи, целосно или со измени, согласно специфичностите на паралелката.

III. ПРИМЕРИ НА АКТИВНОСТИ ПО НАСТАВНИ ТЕМИ

ТЕМА 1: СЕМЕЈСТВО, ДОМАЌИНСТВО И ОПШТЕСТВО

Пример 1

Наставна единица: Семеен живот

Цел:

- ученикот/ученичката да ги прошири сознанијата за семејството како сродничка заедница.

Очекувани резултати:

- ученикот/ученичката знае дека семејството е заедница на родители и деца;
- знае што е потребно за добро функционирање на едно семејство.

Наставни средства и материјали: прибор за пишување и цртање, наставен лист.

Наставни методи: говорен метод, метод на набљудување и метод на демонстрација, текст метод.

Место на реализација: училница

Тек на часот

ВОВЕДНИ АКТИВНОСТИ

Наставникот ги потсетува учениците на техниката петоред (на првиот ред стои зборот семејство, вториот ред е со две придавки поврзани со зборот семејство, третиот ред е со три глаголи, исто така, поврзани со зборот семејство, четвртиот ред се состои од четири збора кои формираат реченица за семејството – претходно употребени погоре; последниот ред е збор синоним на зборот семејство).

Учениците се повикуваат со извлекување дрвени стапчиња од чаша на кои се напишани нивните имиња. Извлечениот ученик кажува соодветен збор или реченица и тоа го запишува на таблата. Доколку не знае, се извлекува друг ученик. Наставникот го чита напишаното за семејството.

УЧЕЧКО - ПОУЧУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

Со воведната активност наставникот/наставничката ја најавува целта на часот и запишува на таблата: Семеен живот.

Потоа објаснува што е семејство и заедно со учениците се изведува заклучок дека семејството е заедница на родители и деца.

Што е потребно за да функционира добро едно семејство?

Со учениците се разговара за семејството и за однесувањето на членовите на семејството. Наставникот поставува прашања:

Што е родителска љубов?

Што значи да има почитување во семејството?

Што ќе се случи ако во едно семејство родителите и децата не се согласуваат?

Што ќе се случи ако родителите не ги почитуваат мислењата на децата?

Учениците даваат свои претпоставки и ги аргументираат.

Што ќе се случи ако децата не го почитуваат мислењето на родителите?

Учениците даваат свои претпоставки и ги аргументираат.

Наставникот продолжува да разговара со учениците за поврзаноста на членовите на едно семејство, заемната љубов, начините како тие покажуваат љубов кон своите родители, така што заедно се доаѓа до заклучок дека за добро функционирање на семејството потребно е: почитување, љубов и разбирање.

Се изведува и заклучок дека најкарактеристичен облик на сродство за најголем број семејства е крвното или природното сродство кое се создава со раѓањето на децата.

ЕВАЛВАТИВНИ АКТИВНОСТИ

Наставникот им дели на учениците работен лист за проверка на знаењата и им дава инструкции за работа.

Ја следи работата, а потоа ги собира наставните листови.

Критериуми за оценување:

- ученикот/ученичката да знае дека семејството е заедница на родители и деца;
- знае дека за добро функционирање на семејството потребно е: почитување, љубов и разбирање.

Домашна задача: Секој ученик да напише пет реченици за своето семејство.

Работен лист

Име и презиме: _____

Семеен живот

1. Кој го сочинува семејството?

2. Објасни зошто е потребно да постои почитување, љубов и разбирање во семејството.

3. Напиши еден пример за тоа во однос на што се согласуваш со своите родители.

4. Напиши еден пример во што не се согласуваш со некој член од своето семејство.

Пример 2

Наставна единица: Видови семејства

Цели:

- ученикот/ученичката да ги прошири сознанијата за семејството;
- да научи дека членовите на секое семејство ги поврзуваат исти работи.

Очекувани резултати:

- ученикот/ученичката знае дека постојат различни видови семејства и знае некои нивни основни карактеристики;
- знае дека членовите на секое семејство треба да ги поврзуваат исти работи.

Наставни методи: говорен метод, метод на набљудување и метод на демонстрација.

Средства и материјали: парчиња хартија (стикери), моливи, слики на кои се прикажани: семејство на двајца родители со едно дете како пешачат; семејство со двајца старатели со три деца на излет во природа; татко со две деца во продавница; мајка и едно дете возат велосипед.

Место на реализација: училница.

Тек на часот

ВОВЕДНИ АКТИВНОСТИ

Сите ученици добиваат задача на парче хартија да ги напишат имињата на членовите на своето семејство. Учениците се делат во парови и секој/а ученик/ученичка треба на другарчето во парот да му/и ги каже имињата на секој од членовите на семејството и по нешто убаво за секој од нив.

УЧЕЧКО - ПОУЧУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

Наставникот им најавува на сите ученици дека ќе им раскаже кратки приказни за неколку семејства. Им ги покажува различните слики (една по една) на кои се прикажани различни видови семејства и за секое прикажано семејство кажува различни имиња на членовите на семејството, потоа каде живеат (куќа, стан), а при раскажувањето за сите семејства укажува дека членовите на

семејствата се сакаат меѓу себе, се грижат едни за други (финансиски, кога се болни, кога се изморени, кога имаат некој проблем и сл.), се почитуваат меѓу себе (разговараат, почитуваат совети, честитаат родендени и сл.), покажуваат разбирање (кога се изморени, имаат различни обврски, потреба од помош при учење, интерес за спорт и сл.), се поддржуваат меѓусебно (за различни интереси, желби, потреба за уредување на своето катче, соба во домот и сл.), одат заедно на прошетки, излети, се дружат со роднини и пријатели, спортуваат и др.

Наставникот остава време за прашања, по што одговара на поставените прашања. Потоа ги дели учениците во групи. Во секоја група секој/а ученик/ученичка на другите во групата треба да им каже по некој пример за заеднички активности со родителите, со браќата и сестрите (доколку ги има), како родителите се грижат и даваат поддршка, а доколку живеат со баба и дедо, како нивните родители покажуваат грижа за своите родители.

Наставникот разговара со учениците за тоа што е различно, а што слично за семејствата за кои тој им раскажувал, како и за своите и семејствата за кои слушнале од своите другарчиња. Потоа заедно изведуваат заклучок дека има различни видови семејства, но во секое семејство членовите меѓусебно се сакаат, се почитуваат, се грижат едни за други, се разбираат и поддржуваат.

ЕВАЛВАТИВНИ АКТИВНОСТИ

Наставникот им дели на учениците лист за проверка на знаењата. Ја следи нивната работа, а потоа ги собира листовите за да ги анализира одговорите.

Критериуми за оценување:

- ученикот/ученичката ги знае основните карактеристики на различните видови семејства; пошироко семејство; еднородителско семејство и дом семејство;
- знае дека членовите на секое семејство треба да ги поврзува љубов, почитување, грижа, разбирање, поддршка.

Работен лист

Име и презиме: _____

Заокружи го точниот одговор на секое прашање.

1. Семејство од родители и нивните деца се нарекува:

- а) брачна заедница.
- б) потесно семејство.
- в) пошироко семејство.

2. Еднородителско семејство е семејство во кое живеат:

- а) дедо, баба и внуче.
- б) родители и едно дете.
- в) еден родител и деца.

Пошироко семејство е:

- а) семејство со еден родител и повеќе деца.
- б) семејство со двајца родители и повеќе деца.
- в) семејство во кое заедно живеат повеќе генерации (родители, деца, баба и дедо).

Дом семејство е:

- а) кога детето/децата живеат со луѓе кои не им се родители, а тие ја преземаат целосно грижата за нив.
- б) кога децата живеат со своите родители во домот.
- в) кога во семејството живеат и други роднини.

Луѓето кои не му се родители на детето, а целосно ја преземаат грижата за него, се негови:

- а) старатели.
- б) соседи.

Според тебе, што е заедничко за сите видови семејства?

Пример 3

Наставна единица: Семејството низ историјата и денес

Цели:

- ученикот/ученичката да ги прошири сознанијата за семејството во минатото и денес.

Очекувани резултати:

ученикот/ученичката знае дека улогата на членовите во семејството се менувала низ историјата;

-знае некои одлики на традиционалното и на современото семејство.

Наставни методи: говорен метод, метод на набљудување, метод на демонстрација и метод на истражување.

Наставни средства и материјали: LCD –проектор, компјутер, слики од семејства во минатото и денес, исечок 4/12 од драмата „Чорбаџи Теодос“.

Место на реализација: училница.

Тек на часот

ВОВЕДНИ АКТИВНОСТИ

Наставникот на почетокот ги прашува сите ученици: Што е семејство?

Кои се членовите на семејството?

Какви видови семејства постојат?

УЧЕЧКО-ПОУЧУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

Со учениците продолжува разговорот за тоа дали слушнале или виделе на ТВ - емисии за тоа како живееле семејствата во минатото (колку членови имале, кој бил „глава на семејството“, каков бил меѓусебниот однос, што работеле).

Учениците следат инсерт од драмата „Чорбаџи Теодос“ од Васил Иљоски.

Потоа се води разговор за прикажаните ситуации во семејството од драмата, меѓусебните односи на луѓето/ликовите и карактеристиките на семејствата низ историјата. (пр., улогата на таткото/мајката во семејството, односот кон ќерката/синот, момче/девојка - склучување брак итн.).

Наставникот поставува прашања: Што ви раскажале вашите баби или дедовци за нивното детство?

Што ви раскажуваат за вашите родители за нивното детство?

Потоа се прикажуваат фотографии/илустрации на семејство во кое родителите и децата се договараат, заеднички го средуваат домот, заеднички

планираат за семејството. Наставникот прашува: Што забележувате на фотографиите/илустрациите? Што се случува? Зошто така мислите?

Учениците се делат на групи, разговараат, а потоа од секоја група се бара да набројат примери кои го карактеризираат современото семејство.

ЕВАЛВАТИВНИ АКТИВНОСТИ

Секој ученик/ученичка добива индивидуална задача во колони да ги запише карактеристиките на современото семејство и на семејството од минатото.

Име и презиме : _____

Семејство од минатото	Современо семејство

Критериуми за оценување:

- ученикот/ученичката знае неколку карактеристики на современото семејство и на семејството од минатото;
- наведува примери на семејства каде доминантна улога има таткото, мајката;
- може да наведе и да објасни примери на некои одлики на современото семејство.

Пример 4

Наставна единица: Семејството и односите во семејството

Цел:

- ученикот/ученичката да ја осознае поврзаноста на членовите на семејството и улогата на родителите/старателите во воспитувањето на децата.

Очекувани резултати:

ученикот/ученичката знае дека постои поврзаност на членовите во семејството;

- знае дека родителите/старателите се грижат за воспитувањето на своите деца.

Наставни методи: говорен метод, метод на истражување и метод на игра.

Наставни средства и материјали: хартија, молив.

Место на реализација: училница.

Тек на часот

ВОВЕДНИ АКТИВНОСТИ

Наставникот започнува разговор со учениците во врска со улогата на родителите/старателите во семејниот живот. По завршувањето на разговорот заедно извлекуваат заклучок дека родителите/старателите се грижат за финансиските средства, за обезбедувањето дом, храна, облека, здравствена нега, образованието на своите деца и др. Притоа се внимава за чувствителноста на темата и разговорот се прилагодува на атмосферата во паралелката.

На тој начин се објаснува важноста на улогата на родителот/старателот во развојот на детето.

Наставникот продолжува со разговорот ставајќи акцент на улогата на родителот/старателот во воспитувањето на своите деца. Тој ги поттикнува учениците да размислуваат за ситуациите кога помошта и поддршката од родителите/старателите многу им била потребна, како и насоките за правилно однесување кон другите, односот кон обврските и др.

Разговорот со учениците се води во насока на оправданоста на постапките на родителите кон децата и обратно, како и потребата на децата од родителот.

УЧЕЧКО - ПОУЧУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

Учениците се делат во групи. Секоја група избира една од понудените теми за играње на улоги.

- Избор на хоби – „наметнато хоби“;
- Учење и пишување домашна работа;
- Барање на детето да му се купи телефон, компјутер итн.

Наставникот и учениците имаат слобода да предложат други теми доколку сметаат дека ќе бидат посоодветни и поприфатливи за нив.

Во рамките на секоја група учениците се делат на парови така што секој пар треба да игра улоги и да ги набљудува другите парови во групата. (Секој пар сам одлучува која улога ќе ја игра - улогата на родител или на дете, по желба може да ги променат улогите.)

ЕВАЛВАТИВНИ АКТИВНОСТИ

По завршување на претходно наведените активности, наставникот бара од учениците да дадат свое мислење дали постапката на родителот и на детето во одредена ситуација била соодветна, добра или лоша.

Се поставуваат прашања од типот:

- Кое однесување (или постапка) според вас беше исправно?
- Зошто сметате дека „родителот/старателот“ постапи така?
- Зошто сметате дека „детето“ постапи така?
- Дали ја оправдувате неговата постапка и зошто?
- Како би можело поинаку да се постапи?

Наставникот може да поставува и други прашања од овој тип.

Тој ги прашува учениците како се чувствуваа во улогата на родител и во улогата на дете, која улога им била потешка и зошто.

Учениците заедно со наставникот извлекуваат заклучоци дека: родителите се грижат за своите деца, треба да веруваат во нив, да ги поддржуваат, да им даваат совети за нивното однесување, а, од друга страна, децата треба да ги почитуваат советите и препораките на родителите/старателите. Исто така, децата треба навреме да им укажат на родителите за своите размислувања, предлози и забелешки зошто така мислат и дека родителите треба да ги почитуваат и земаат предвид правата на децата за искажување на своето мислење.

Критериуми за оценување

- ученикот/ученичката ја разбира улогата на родителот/старателот во семејниот живот;
- набројува некои свои обврски во домот;
- разбира дека советите на родителите во воспитувањето се добронамерни и во интерес на децата;

- знае дека има право да го искаже своето мислење.

Пример 5

Наставна единица: Јас одлучувам за своите тајни

Цели:

- ученикот/ ученичката да научи што е приватност;
- да ја осознае разликата меѓу информациите кои спаѓаат во приватност и тие кои се јавни.

Очекувани резултати:

- ученикот/ ученичката знае што е приватност;
- ја знае разликата меѓу информациите кои спаѓаат во приватност и тие кои се јавни.

Наставни методи: говорен метод, метод на истражување.

Наставни средства и материјали: наставни листови, т-табела и работен лист со задачи, молив.

Место на реализација: училница.

Тек на часот

ВОВЕДНИ АКТИВНОСТИ

Се започнува краток разговор со учениците за тоа дали имаат тајни, од кого ги чуваат и зошто.

Потоа слободно сами се делат во парови, а секој пар добива задача да си сподели некоја информација која ќе биде нивна тајна (некоја случка, настан, кога биле искарани, засрамени, симпатија, вознемирување).

По размената на информациите се бара дали некој од учениците доброволно сака својата информација да ја сподели со другите. Кога ќе се сподели со сите ученици - таа информација станува јавна.

Така учениците се запознаваат дека во продолжение на часот ќе работат на она што претставува тајна, приватност и што е тоа што може јавно да се сподели.

УЧЕЧКО - ПОУЧУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

Учениците се делат на групи во зависност од бројот на учениците во паралелката и добиваат задача да размислат и да напишат примери на информации кои ги сметат за тајни (не се споделуваат со секој) и примери на информации кои можат да се споделат со другите - јавни.

За истите информации да напишат коментари, односно образложение со кого смеат или не смеат да ги споделат.

Одговорите ги пишуваат на т-табела.

Тајни информации	Образложение

Јавни информации	Образложение

Потоа претставниците на групите ги презентираат одговорите и заедно со останатите ученици се коментираат.

Наставникот ги поттикнува учениците самостојно да извлечат заклучоци.

ЕВАЛВАТИВНИ АКТИВНОСТИ

На учениците им се дава работен лист со задача секој да го напише бројот напишан пред зборот, исказот, реченицата во соодветното поле на Венов дијаграм.

Потоа напишаните одговори јавно се дискутираат и секој ученик се

самооценува во однос на одговорите.

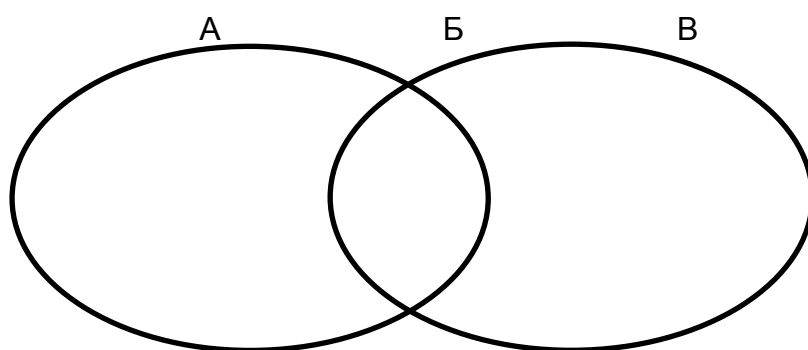
Работен лист

Име и презиме : _____

Задача:

Внеси го бројот напишан пред зборот, поимот, исказот, реченицата во соодветното поле на Веновиот дијаграм прикажан со буквите А, Б, В.

- А -- тајни информации
- Б – информации кои можат да спаѓаат и во А и во В;
- В – јавни информации.

1. Само јас имам право да го читам својот дневник.
2. Тропни пред да влезеш.
3. Нора се натпреваруваше во пеење на конкурс на ТВ.
4. Прослава на роденден.
5. Сара ја замолува наставничката нејзината оценка од тестот да не ја кажува пред другите.
6. Зоран чува милениче – зајак.
7. Клара пишува поезија и песните ги собира во посебна тетратка.
8. Симпатија.

Критериуми за оценување:

- ученикот/ученичката објаснува што е приватност;
- знае дека некои информации не се споделуваат со секого;
- знае дека некои информации може да се споделат со другите;
- знае дека треба да ја почитува приватноста на другите.

Пример 6

Наставна единица: Мојата активност во домот

Цели:

- ученикот/ученичката да ги сфати улогата, значењето и функциите на домаќинството и активностите кои се извршуваат во него.

Очекувани резултати:

- ученикот/ученичката знае дека сите членови на семејството треба да се грижат за домот;
– ги знае своите обврски во домот.

Наставни методи: говорен метод, метод на демонстрација, текст методи.

Наставни средства и материјали: работни листови, флипчарт хартија, молив.

Место на реализација: училница.

Тек на часот

ВОВЕДНИ АКТИВНОСТИ

Наставникот го започнува часот со краток разговор за улогата и активностите на секој член во домот. Поставува прашања од типот:

Каква е улогата и кои се активностите на мајката во домот?

Што најчесто прави мајката во домот?

Каква е улогата и кои се активностите на таткото во домот?

Што најчесто прави таткото во домот?

Каква е улогата и кои се активностите на бабата, дедото во домот (доколку живеат во заедница)?

Што најчесто прават тие?

Каква е улогата и кои се активностите на братот/сестрата во домот?

Каква е твојата улога и кои се твоите активности во домот?

УЧЕЧКО - ПОУЧУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

Учениците се изјаснуваат во врска со поставените прашања.

Наставникот се надоврзува на воведниот дел и дискусијата ја продолжува во насока учениците да размислат за својата улога и активностите во домот, а истовремено и за своите одговорности.

Секој ученик/ученичка добива работен лист кој треба да го пополни.

Работен лист: Активности во домот

Име и презиме: _____

Задача: Прочитај ги активностите во домот и поврзи ја секоја активност со членот или членовите на семејството за кои сметаш дека треба да ја прават.

Активности на мајката	Се грижи за хигиената во домот. Набавува храна.
Активности на таткото	Готви. Мие садови.
Активности на бабата	Фрла отпадоци. Ги полева цвеќињата.
Активности на дедото	Се грижи за домашното милениче. Поправа работи во домот.
Активности на братот/сестрата	Менува сијалица. Ги подредува играчките.
Моите активности	Се грижи за учебниците/тетратките.

Наставникот замолува неколку ученици доброволно да прочитаат како тие ги поврзале активностите со членовите на домот и да објаснат зошто така направиле.

Во разговорот се вклучуваат и останатите ученици кои даваат свои примери и аргументи.

Наставникот треба да коментира доколку се појават искази на учениците кои упатуваат на родови стереотипи.

ЕВАЛВАТИВНИ АКТИВНОСТИ

На крајот од активноста наставникот залепува флипчарт хартија каде се внесени истите елементи од претходно наведениот работен лист.

Од изведените заклучоци се констатира дека многу активности може да ги изведуваат мајката, таткото, децата и другите членови на семејството, а некои се однесуваат само на одредени членови на семејството.

На крајот заедно го пополнуваат работниот лист прикажан на флипчарт хартијата.

Критериуми за оценување:

- ученикот/ученичката знае дека сите членови на семејството треба да се грижат за домот;
- ги набројува и ги објаснува своите обврски во домот;
- ги воочува и се труди да ги надмине родовите стереотипи во однос на обврските во домот.

Пример 7

Наставна единица: Сопственост

Цели:

- ученикот/ученичката да научи што е сопственост;
- да ги научи основните разлики меѓу личната и заедничката сопственост.

Очекувани резултати:

- ученикот/ученичката знае што е сопственост;
- ги знае основните разлики меѓу личната и заедничката сопственост.

Наставни методи: говорен метод, метод на практична работа, метод на демонстрација.

Наставни средства и материјали: лист хартија А4 формат, ножици, картички со апликации на предмети од лична, а и од заедничка сопственост и хамер.

Место на реализација: училница.

Тек на часот

ВОВЕДНИ АКТИВНОСТИ

Наставникот на почетокот на часот ги замолува учениците да набројат предмети што се во нивна сопственост. Потоа заедно изведуваат дефиниција за поимот сопственост, што во себе вклучува објаснување за тоа што ја сочинува личната сопственост. Наставникот поставува прашања, на пр. Што ќе се случи доколку други лица користат твои лични предмети? Ова е со цел учениците да размислуваат и да ги увидат негативните последици од користењето туѓ личен предмет (на пр., четка за заби, чешел, тетратка...).

УЧЕЧКО - ПОУЧУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

Наставникот ги запознава учениците дека освен лични предмети (кои им припаѓаат само ним) постојат и предмети кои се заеднички (групни) и им припаѓаат на повеќе луѓе (на пр., четката за заби е лична сопственост, а

пастата за заби, најчесто, е во заедничка сопственост на членовите на семејството итн.).

Учениците даваат свои примери, набројуваат предмети кои би можеле да бидат во нивна лична сопственост и работи кои би можеле да се вбројат во заедничка сопственост.

Наставникот укажува на тоа дека и резултатите на нивниот труд (лична творба, цртеж, апликација и др.) се нивна сопственост и не треба соучениците да ги присвојуваат (тој труд се нарекува интелектуална сопственост).

Учениците се подготвуваат за наредната активност. Се делат на групи во зависност од бројот на учениците во класот. Наставникот претходно има подготвено картички на кои има нацртано или во пишана форма дадено предмети од лична и од заедничка сопственост. Тие во плик им ги дели на групите.

Наставникот претходно нацртал на хамер, а може и заедно со учениците да нацртаат т-табела на која ќе има претставено две колони со наслови: лична сопственост - заедничка сопственост.

Лична сопственост	Заедничка (групна) сопственост

Пример на т-табела

Картичките со апликации на предмети од лична и од заедничка сопственост учениците треба да ги постават во горенаведената т-табела согласно каде припаѓаат.

Меѓу понудените апликации со предмети може да има работи од типот книга, картонче со стихотворба од ученик од паралелката, цртеж од ученичка од паралелката, библиотека, ЦД со песни, стихозбирка, за што учениците ќе дискутираат со наставникот.

ЕВАЛВАТИВНИ АКТИВНОСТИ

На крајот од активноста наставникот организира квиз со претходно подготвени прашања од типот на лична и заедничка сопственост, со цел да согледа колку учениците го усвоиле и разбрале поимот сопственост и колку умеат да направат разлика меѓу различните типови сопственост.

Критериуми за оценување:

- ученикот/ученичката знае што е сопственост;
- знае и прави разлика помеѓу различните типови сопственост;

- набројува предмети од лична сопственост и објаснува зошто не треба да ги користат другите лица;
- набројува предмети што се заеднички во семејството и во училиштето.

Пример 8

Наставна единица: Начини на информирање

Цел:

- ученикот/ученичката да се запознае со различните начини и средства на пренесување информации.

Очекувани резултати:

- ученикот/ученичката знае различни начини на пренесување информации и различни средства за информирање.

Наставни методи: говорен метод, метод на истражување, метод на практична работа.

Наставни сретства и материјали: тетратка, лист, молив, гума и боички.

Место на реализација: училница.

Тек на часот

ВОВЕДНИ АКТИВНОСТИ

Наставникот ги воведува учениците во активноста со тоа што ги мотивира да даваат бура на идеи за можните начини и средства на информирање (добивање информации) за случувањата кај нас и во светот.

Тој дава историски преглед во развојот на средствата за информирање (на пр., во минатото информациите бавно се пренесувале затоа што се пренесувале од човек на човек).

УЧЕЧКО - ПОУЧУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

Учениците кажуваат од кои медиуми најчесто добиваат информации, што најмногу ги интересира, а кажуваат и за средствата за информирање кои ги користат членовите на нивните семејства.

Учениците се делат во групи согласно нивниот број во одделението. Секоја од групите добива задача да пишува за одреден медиум (ТВ, радио, дневен печат, Интернет). Во зависност од тоа за кој медиум ќе пишуваат треба да наведат која е функцијата на тој медиум (пр. радиото да не информира, забавува со музичките емисии, да не релаксира итн.), какви информации можат да се добијат од тој медиум, на кој начин ги примаме информациите (аудитивно, аудитивно-визуелно) и кои се нивните позитивни страни.

Наставникот посебно внимание обрнува на употребата на Интернетот како

средство за информирање. Ја нагласува потребата за голема внимателност при неговото користење. Интернетот освен што информира, нуди можности и за други активности. Наставникот става посебен акцент на користењето на социјалните мрежи, притоа истакнувајќи ја опасноста со која можат да се соочат доколку остават лични податоци на нив, а и, секако, опасноста од воспоставување контакти со непознати лица.

ЕВАЛВАТИВНИ АКТИВНОСТИ

На крајот на активноста наставникот и учениците дискутираат за различните начини на информирање, за нивните позитивни страни, како и за правилната употреба на Интернетот како најсовремено средство за комуникација. Учениците се групираат во групи според тоа кој медиум и зошто им е најпривлечен.

Критериуми за оценување:

- ученикот/ученичката знае различни средства за пренесување на информациите (радио, телевизија, дневни весници, Интернет);
- разбира зошто е потребно пренесувањето на информациите;
- прави разлика во начинот на пренесувањето на информациите;
- знае кои се позитивните страни, но и опасностите од несоодветното користење Интернет.

ТЕМА 2: ЖИВЕАЛИШТЕ И НАСЕЛБИ

Пример 1

Наставна единица: Живеалиште

Цел:

- ученикот/ученичката да ја осознае функцијата на живеалиштето на луѓето и потребата од грижа за него.

Очекувани резултати:

- ученикот/ученичката ја знае основната функција на живеалиштата на луѓето;
- знае дека луѓето треба да се грижат за своите живеалишта.

Наставни методи: говорен метод, метод на игра, метод на демонстрација, текст метод.

Наставни средства и материјали: наставен лист, хартија А3 формат.

Место на реализација: училница.

Тек на часот

ВОВЕДНИ АКТИВНОСТИ

Часот започнува со кратко повторување на она што е претходно учено: улица, населба, стан, куќа, парен/непарен број на живеалиште, куќен совет.

Се поставуваат прашања за тоа во какви објекти можат да живеат луѓето и кои се сличностите и разликите меѓу нив.

УЧЕЧКО - ПОУЧУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

Наставникот разговара со учениците за тоа што би се случило доколку луѓето не се грижат за своите живеалишта и на кои начини децата можат да се вклучат во грижата за одржување на хигиената и редот во станот или куќата во која живеат.

Потоа им се дели наставен лист „Истражување“ и им се даваат насоки за негово пополнување, по што се формираат групи (3, 4, 5) зависно од бројот на учениците во паралелката.

Секоја група добива резултати, ги споредува, ги средува и внесува во табелата што ќе ја креира. (Може да се креира и иста табела за целата паралелка.)

По завршувањето на активностите следи презентирање на добиените заклучоци од страна на членовите на групите.

ЕВАЛВАТИВНИ АКТИВНОСТИ

Донесување заеднички заклучоци и ставови на сите ученици од паралелката.

Критериуми за оценување:

- ученикот/ученичката може да ги наброи основните карактеристики на живеалиштата;
- знае податоци за определување на местото на живеење (стан или куќа);
- објаснува што е улица, населба, стан, куќа, парен/непарен број на живеалиште, адреса;
- наведува причини зошто луѓето треба да се грижат за своите живеалишта;
- може да наведе пример како децата се вклучуваат во одржувањето на хигиената и редот во живеалиштето.

Работен лист

Име и презиме: _____

Задача 1

Направи едно истражување - Дали поголем дел од учениците од твојата паралелка живеат на десната или на левата страна на улицата?

*Лева страна:

*Десна страна :

*Од вкупно _____ученици на десната страна на улицата живеат _____, а на левата_____.

*Јас живеам на улица:

: _____

Задача 2

За да пристигнам од дома до училиште потребно ми е време од _____ минути.

Задача 3

Запиши ја адресата на која живееш со семејството.

Задача 4

Колку ученици од паралелката живеат во куќа, колку во стан или друго живеалиште?

Задача 5

Зошто треба да се одржуваат живеалиштата на луѓето?

Задача 6

Колку учениците од паралелката и на кој начин се вклучуваат во одржувањето на хигиената и редот во своето живеалиште?

Пример 2.

Наставна единица: Соседство и соседски односи

Цели:

- ученикот/ученичката да го разбира значењето на соседите во животот;
- да научи дека треба да се негуваат добрите односи меѓу соседите.

Очекувани резултати:

- ученикот/ученичката знае дека треба да се однесува културно со соседите;
- го разбира значењето на соседите во животот.

Наставни методи: говорен метод, метод на игра, метод на демонстрација, текст метод.

Наставни средства и материјали: прибор за пишување и цртање, топка од хартија или меко топче – која ќе претставува „камен“.

Место на реализација: училница.

Тек на активноста

ВОВЕДНИ АКТИВНОСТИ

Учениците стојат во круг. Играта ја почнува наставникот кој во раката држи топка од хартија, кажува еден збор поврзан со поимот соседи и ја предава топката – „каменот што зборува“ на ученикот до него. Ученикот кажува друг збор поврзан со поимот соседи, па ја предава на следниот ученик до себе. Играта продолжува додека секој ученик не каже еден збор. Важно е ист збор да не се повтори два пати (дружење, позајмување, поздравување и др.).

УЧЕЧКО - ПОУЧУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

Наставникот води разговор со учениците поставувајќи прашања што се однесуваат на животот во зграда, маало, како и за луѓето и семејствата што живеат во нивната непосредна близина.

По разговорот се изведува заклучок дека луѓето кои живеат најблиску до нашите семејства се наши соседи.

Наставникот поставува различни прашања, на пр: Како се однесуваат родителите кон соседите? Како се однесуваат соседите кон родителите и децата? Како треба децата да се однесуваат кон соседите? Што не има се допаѓа во однесувањето на соседите? Зошто треба добро да се однесуваме со соседите? Како соседите можат меѓусебно да си помагаат? итн.

По разговорот заеднички се изведува заклучок дека кон соседите треба да се

однесуваме добро и дека соседите треба да си помагаат.

Следи разговор на наставникот за тоа што е маало, кои маала ги има во нивното место на живеење, како се викаат маалата, како маалата ги добиле своите називи, дали познаваат луѓе што живеат во тие маала и сл. Наставникот може да изнесе и свои искуства од своето детство за маалата што тогаш постоеле. На тој начин децата ќе разберат дека маало е дел од населено место.

Наставникот ги прашува децата што живеат во зграда дали знаат кои се правилата на однесување во нивната зграда, колку станарите и децата што живеат во зградата ги почитуваат тие правила, зошто треба да се почитува куќниот ред и што се случува ако тој не се почитува.

Учениците се делат во неколку групи и секоја група треба да напише како треба културно да се однесуваме кон соседите, зошто и како можат да си помогнат соседите од зградата или од маалото (пр., многу возрасни луѓе, лица со хендикеп, помали деца и сл.).

По групната работа следува презентација пред останатите ученици од паралелката, а наставникот ги поттикнува да извлекуваат заклучоци за потребата и начините на негување на добрите односи кон соседите.

ЕВАЛВАТИВНИ АКТИВНОСТИ

Учениците пополнуваат работен лист.

Работен лист

Име и презиме: _____

Како се викаат луѓето кои живеат најблиску до нас?

Како треба да се однесуваме кон соседите?

СОСЕДСТВО И СОСЕДСКИ ОДНОСИ

Што би променил/а во твоето маало?

Што е маало?

The diagram consists of a central title box 'СОСЕДСТВО И СОСЕДСКИ ОДНОСИ'. To its left is a box with the question 'Како се викаат луѓето кои живеат најблиску до нас?' and an empty box to its right. To its right is a box with the question 'Како треба да се однесуваме кон соседите?' and a larger empty box below it. Below the central title is a box with the question 'Што би променил/а во твоето маало?' and an empty box to its left. To the right of the central title is a box with the question 'Што е маало?' and an empty box below it. Arrows indicate relationships between the question boxes and their corresponding empty answer boxes.

Критериуми за оценување:

- ученикот/ученичката знае дека треба да се однесува културно со соседите и наведува конкретни примери за тоа;
- дава примери за важноста на соседите во животот;
- објаснува зошто треба да се почитува куќниот ред доколку луѓето живеат во зграда;
- дава примери на добри односи меѓу соседите.

Пример 3

Наставна единица: Природните фактори и животот во населбата

Цел:

- ученикот/ученичката да го запознае релјефот на населбата и околината.

Очекувани резултати:

- ученикот/ученичката го разбира поимот релјеф.

Наставни методи: говорен метод, метод на демонстрација, текст метод, илустративен и истражувачки метод.

Наставни средства и материјали: релјефна и географска карта на Република Македонија, прибор за пишување и цртање, кутија – „аквариум“.

Место на реализација: непосредната околина, училница.

Пред реализацијата на оваа наставна единица добро е да се спроведе претходно набљудување на непосредната околина за да се согледа релјефот во природата, за потоа да се премине на релјефот на карта. Картографското описменување на учениците треба да се изведува системно и постапно - да се почитуваат дидактичките правила да се оди од конкретно кон апстрактно, да се тргне од непосредно набљудување на релјефот во блиската околина, потоа да се црта, изработува карта на својот роден крај.

Тек на часот

ВОВЕДНИ АКТИВНОСТИ

Наставникот ги дели учениците во две групи по случаен избор со извлекување дрвени стапчиња со имињата на учениците.

Тие добиваат задача да откријат поими поврзани со новата лекција.

Тие се составени од еден збор.

1	2	3	4	5	6	7
П	Л	А	Н	И	Н	А
1	2	3	4	5	6	7
Р	А	М	Н	И	Н	А

Играта се игра во две групи.

Еден ученик, кој ќе го одбере групата, кажува еден број, наставникот ја кажува буквата под тој број. Потоа погодува кој е зборот. Ако не знае, тогаш ученикот од другата група кажува број и погодува ако знае кој е зборот. Така сè додека некој од учениците не го открие зборот.

УЧЕЧКО - ПОУЧУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

Се најавува целта на часот: запознавање на учениците со изгледот на земјиштето во блиската околина. Излегуваат во дворот на училиштето и наставникот ги поттикнува на насочено набљудување со цел да забележат на какво земјиште се наоѓа нивното населено место (рамничарско, планинско, ридско), што има во непосредната близина (пр., река, поток, извор, езеро).

По враќањето во училница учениците ја набљудуваат релјефната карта на Република Македонија, го наоѓаат своето место на живеење, гледаат каде има најмногу планини, рамнини, ридови, езера, реки и во близина на кои места се наоѓаат тие.

Низ разговор учениците се потсетуваат и на посетата на непосредната околина, а потоа наставникот кажува дека сите тие рамнини, ридови и планини, целиот надворешен изглед на Земјината површина се нарекува релјеф.

Учениците на парче хартија пишуваат по едно прашање во врска со темата која се работи на часот, што не им е јасно или сакаат нешто дополнително да дознаат. Своите прашања ги ставаат во претходно подготвена кутија – „аквариум“. Оттаму наставникот извлекува неколку прашања, а одговорот на нив го бара од учениците. Доколку тие не знаат, наставникот одговара на прашањата.

Тој ја покажува географската карта на Република Македонија и ги повикува учениците на картата да го најдат своето место. Во помали групи сите ученици излегуваат и го покажуваат своето населено место. Притоа воочуваат како на оваа карта, односно со кои бои се претставени планините, рамнините, ридовите, езерата и реките.

ЕВАЛВАТИВНИ АКТИВНОСТИ

Учениците на своите мали географски карти на Република Македонија ги покажуваат деловите што ги претставуваат планините, рамнините, реките итн.

Критериуми за оценување:

- ученикот/ученичката го разбира поимот релјеф;
- умее да го определи своето населено место на географска карта;
- ги знае поимите планина и рамнина;
- знае со кои бои на географската карта се претставени планините, рамнините, ридовите, езерата.

Домашна задача: На учениците им се дава задача да го пронајдат своето место на живеење на google maps.

Пример 4

Наставна единица: Определување на страните на светот на географска карта

Цел:

- ученикот/ученичката да научи да ги определува страните на светот на географска карта на Република Македонија.

Очекуван резултат:

- ученикот/ученичката знае да ги определува страните на светот на географската карта на Република Македонија.

Наставни методи: говорен метод, метод на набљудување, метод на демонстрација и истражувачки метод.

Наставни средства и материјали: голема географска и релјефна карта на Република Македонија, четири мали географски карти на Република Македонија, ливчиња со броеви од 1 до 4, моливи, ливчиња со запишани задачи за групна работа, зелени и црвени картончиња за секој ученик

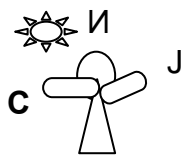
Место на реализација: училница, училиштен двор

Тек на активноста

ВОВЕДНИ АКТИВНОСТИ

Наставникот разговара со учениците за тоа како се ориентираме во просторот, во училницата и во местото на живеење.

Во училишниот двор учениците ги определуваат страните на светот: исток – изгревање на сонцето. Наставникот покажува каде се наоѓа исток, запад, север и југ. Најнапред тој покажува, а потоа неколку ученици го повторуваат тоа.

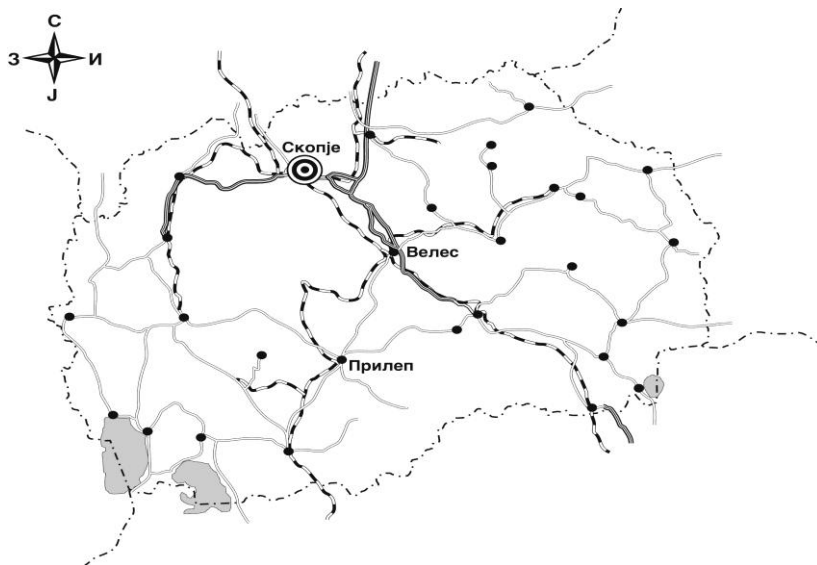
3

Повеќе пати се вежба определувањето на страните на светот во училишниот двор, поединечно и заедно целата паралелка. Во просторот се определува што се наоѓа на исток, на запад, на југ и на север. Учениците определуваат на која страна на светот се наоѓа нивната училница и училиштето.

УЧЕЧКО - ПОУЧУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

Наставникот ја покажува географската карта на Република Македонија и ги прашува каде се наоѓа нивното место на живеење (село, град), нивната општина. Тие се потсетуваат на ова тоа што претходно го учеле и некои од нив го покажуваат местото на живеење.

Наставникот на географската карта на Република Македонија ги покажува страните на светот.

Неколку ученици покажуваат на големата релјефна карта каде се наоѓаат исток, запад, север и југ,

Учениците со извлекување на ливчиња означени со броевите од 1 до 4 се групираат во четири групи. Секоја група добива мала географска карта на Република Македонија и задача добро да ја разгледа картата и да ги заокружи со молив градовите во Република Македонија кои се наоѓаат на одредена

страна на светот (исток, запад север и југ). По завршувањето на работата секоја група презентира (на пр., на север се наоѓаат Скопје, Куманово...), а останатите ученици проверуваат на својата карта и со зелено или црвено картонче покажуваат дали според нив одговорот е точен или неточен.

ЕВАЛВАТИВНИ АКТИВНОСТИ

Секој ученик добива лист за проверка на знаењата што треба индивидуално да го пополни и да го предаде на наставникот.

Критериуми за оценување:

ученикот/ученичката знае да ги определи страните на светот на географската карта на Република Македонија;

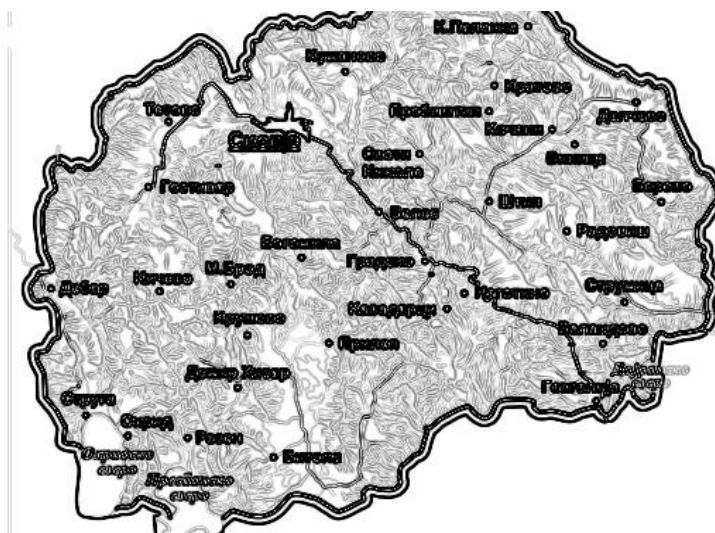
- знае да определи на која страна на светот се наоѓа училницата во неговото/нејзиното училиште;

- може да пронајде на која страна на картата на Република Македонија се наоѓаат поголемите нејзини градови.

Работен лист

Име и презиме: _____

1. Обележи ги на картата страните на светот.

2. На која страна на картата на Република Македонија се наоѓаат градовите Кочани, Винаца и Берово?

3. На која страна на картата на Република Македонија се наоѓаат градовите Скопје и Куманово?

4. На која страна на картата на Република Македонија се наоѓа градот Дебар?

5. На која страна на картата на Република Македонија се наоѓа градот Гевгелија?

Пример 5

Наставна единица: Географска карта

Цел:

- ученикот/ученичката да усвои знаења за поимот географска карта и за елементарно читање на географската карта на Република Македонија.

Очекува резултат:

- ученикот/ученичката знае што е географска карта и што означуваат боите претставени на неа.

Наставни методи: метод на демонстрација, говорен метод, метод на истражување, метод на практична работа.

Наставни средства и материјали: нема карта, дрвени боички, лепак, бели листови како основа за лепење на деловите од сложувалката.

Место на реализација: училница.

Тек на активноста

ВОВЕДНИ АКТИВНОСТИ

Учениците се делат во групи согласно нивниот број во паралелката.

Наставникот им дели плик во кој има делови од сложувалка која тие треба да ја состават.

Кога ќе ја состават сложувалката добиваат слика на географската карта

на Република Македонија.

УЧЕЧКО - ПОУЧУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

Наставникот објаснува што претставува географската карта и што е претставено на географските карти. Тој, исто така, укажува дека картографските бои и картографските знаци се потребни за да може да се прочита географската карта.

Притоа ги поттикнува учениците да размислуваат зошто различни делови од географската карта се претставени со различни бои.

Тие даваат одговори на поставените прашања од страна на наставникот.

Наставникот објаснува и истовремено покажува дека релјефот на географската карта се претставува со картографски бои (со кафеава боја се обележани планините, со жолта боја ридовите, со зелена боја рамнините и со сина боја водите).

Потоа наставникот им објаснува на учениците што е прикажано и што претставуваат некои од податоците на географската карта (името на државата, легендата со картографските знаци и висинската скала на боите според надморската височина на планините).

ЕВАЛВАТИВНИ АКТИВНОСТИ

Учениците добиваат работен лист со прашања во врска со новата наставна содржина за да се проверат стекнатите знаења за географската карта. Тие работат самостојно.

Работен лист

Име и презиме: _____

Работен лист	
1. Што е прикажано на географската карта на Република Македонија?	_____
2. Као се распоредени главните страни на светот на географската карта?	
Север е _____.	Југ е _____.
Запад е _____.	Исток е _____.
3. Дополни ги речениците.	
Кафеавата боја ги означува _____.	
Жолатата боја ги означува _____.	
Сината боја ги означува _____.	
Зелената боја ги означува _____.	

Критериуми за оценување:

- ученикот/ученичката знае што е географска карта;
- знае што означуваат боите на географската карта;
- ги поврзува боите на географската карта со поимите: планина, низина, рид, езеро, река.

Домашна работа: Учениците имаат задача на нема карта да се обидат со картографски бои да го претстават релјефот на Република Македонија и да ги запишат главните страни на светот.

Пример 6:

Наставна единица: Картографски знаци

Цел:

- ученикот/ученичката да стекне знаења за картографските знаци и нивната намена.

Очекуван резултат:

- ученикот/ученичката препознава некои од картографските знаци и го знае нивното значење.

Наставни методи: говорен метод, метод на практична работа, метод на демонстрација.

Наставни средства и материјали: молив, апликации со картографски знаци, наставни листови на кои се дадени картографски знаци, фломастери, дрвени боички, хамер.

Место на реализација: училница.

Тек на часот

ВОВЕДНИ АКТИВНОСТИ

Во овој дел на часот се повторува она што претходно е учено за географската карта. Учениците на географска карта ги покажуваат, односно ги определуваат страните на светот и објаснуваат за значењето на картографските бои.

Потоа учениците се насочуваат да ги пронајдат поголемите градови во Република Македонија. Исто така, се насочуваат и да забележат каков знак стои до името на градот (притоа забележуваат дека знаците се разликуваат во зависност од бројот на жителите на конкретниот град). Откако ќе ги пронајдат и ќе ги опишат знаците, учениците повторно се насочуваат да побараат други знаци кои ги има на географската карта на Република Македонија (на пр. државна граница, аеродром и сл.)

Учениците работат во парови. Откако ќе пронајдат некои од знаците, тие ги опишуваат и доколку некој од нив го знае нивното значење, го кажува.

УЧЕЧКО - ПОУЧУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

На учениците им се истакнува целта на часот: дека ќе учат за картографски знаци и дека знаците што ги нашле на географската карта, всушност, се картографски знаци.

Потоа им се објаснува дека за полесно читање на географската карта треба да

се познаваат и картографските знаци.

Наставникот го објаснува значењето на некои од картографските знаци.

(При објаснувањето тој може да им подели на учениците наставни листови на кои се дадени картографски знаци, а тие до секој картографски знак да го напишат неговото значење.)

Како следна активност наставникот им задава задача да изработат во парови апликации со картографски знаци кои потоа ќе треба да ги постават на нема карта. Учениците меѓу себе се договараат кои картографски знаци да ги изработат и потоа ги цртаат.

Откако ќе завршат со апликациите со картографски знаци, според тоа каде се наоѓаат тие знаци на географската карта на Република Македонија, ги поставуваат на нема карта на Република Македонија. Така секој пар ученици изработува карта со картографски знаци.

ЕВАЛВАТИВНИ АКТИВНОСТИ

Во овој дел на часот некои од паровите презентираат кои картографски знаци ги изработиле и ги поставиле на немата карта. Потоа истите можат да се стават на паното во училницата.

Критериуми за оценување:

- ученикот/ученичката препознава некои од картографските знаци на картата на Република Македонија;
- набројува неколку картографски знаци;
- може да го објасни значењето на неколку картографски знаци;
- знае дека со познавање на картографските знаци може да се чита географската карта.

ТЕМА 3: ОПШТИНА

Пример 1

Наставна единица: Традицијата во општината

Цел:

- ученикот/ученичката да се поттикнува да ги негува традициите на локалната заедница.

Очекувани резултати:

- ученикот/ученичката го разбира поимот традиција;
- знае некои традиции во локалната заедница.

Наставни методи: говорен метод, текст метод, истражувачки метод.

Наставни средства и материјали: лист А4, молив, слики, текстови, хамер, Интернет.

Место на реализација: училница.

Тек на часот:

ВОВЕДНИ АКТИВНОСТИ

Наставникот на почетокот на часот ги потсетува на разговорите за тоа што е култура и што ја сочинува културата (уметноста, традицијата, обичаите, навиките и др.).

Наставникот на таблата го запишува зборот ТРАДИЦИЈА. Ги прашува учениците преку техниката бура на идеи да кажат што подразбираат под поимот традиција, кога го слушнале зборот, какво значење има, да објаснат зошто често велат: „Тоа е наша традиција“.

Заедно се изведува заклучок дека традиција е обичај, начин на однесување, празнување во семејството и во локалната средина, што се пренесува од генерација на генерација.

УЧЕЧКО - ПОУЧУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

Наставникот ги чита една по една следните поговорки:

ЛЕБОТ Е ПОБЛАГ КОГА Е ЗАРАБОТЕН.

АКО ЛЕБОТ СЕ СКРШИ НЕ СЕ ЛЕПИ.

ЛЕБОТ САКА ИСПОТЕН ГРБ.

ЛЕБ БЕЗ КВАСЕЦ НЕ БИДУВА.

Учениците во парови дискутираат за поговорките, а воедно се обидуваат да ги поврзат со ситуации од секојдневниот живот.

Се повикуваат четири пара да ги кажат своите размислувања а другите ученици да дополнат, ако имаат поразлично и поинтересно мислење. Учениците кажуваат и други поговорки кои ги знаат.

Се изведува заклучок дека и поговорките се пренесуваат од генерација на генерација.

Со учениците се разговара за традицијата во семејствата, поврзана со некој настан и празник: свадба, раѓање на дете, куќна слава, обичаи, празници (Велигден, Божиќ, Прочка, Рамазан Бајрам). Разговорот продолжува во врска со традиционалните јадења (сарма, ширден, зелник, баклава, назлифатми), традиционалната музика, традиционалните приказни кои учениците ги научиле од своите родители, баби, дедовци, други роднини и пријатели.

Следи работа во групи. Со помош на компјутери учениците истражуваат на

Интернет. Доколку нема Интернет тие, согласно претходниот договор, имаат донесено исечоци на слики, текстови, снимки и сл. за планираната активност. Групите добиваат конкретни задачи:

1. Првата група истражува за традиционалните празници и прослави.
2. Втората група истражува за традиционалната музика.
3. Третата група истражува за традиционалната облека.
4. Четвртата група истражува за традиционалните јадења.

На ниво на паралелката секоја од групите ги презентира резултатите од своите истражувања, претставувајќи ги традициите во локалната средина.

По презентациите наставникот ги поттикнува учениците да извлечат заеднички заклучок. Секое семејство и секој народ има своја традиција. Традициите на различни семејства и на различни народи треба да се познаваат и да се почитуваат.

ЕВАЛВАТИВНИ АКТИВНОСТИ

Индивидуална задача за проверка:

Преку техниката 321 секој ученик/ученичка треба да запише:

- три традиционални јадења;
- две народни поговорки;
- една народна песна.

Критериуми за оценување:

- ученикот/ученичката го разбира поимот традиција;
- знае некои традиции во својата локална средина;
- пронаоѓа сличности и разлики во традиционалните празници, облеката и јадењата во различните култури во локалната заедница;
- кажува примери како може да се негуваат традициите во локалната заедница.

Пример 2

Наставна единица: Локална заедница и локална самоуправа

За реализација на ова планирање потребни се два наставни часа.

Цел:

- ученикот/ученичката да ги усвои основните знаења за локалната самоуправа.

Очекуван резултат:

- ученикот/ученичката има основни знаења за локалната самоуправа.

Наставни методи: говорен метод, метод на набљудување, метод на демонстрација и истражувачки метод.

Наставни средства и материјали: хартија, моливи, мобилен телефон за снимање.

Место на реализација: училница, општина.

Тек на часот

ВОВЕДНИ АКТИВНОСТИ

Наставникот ги потсетува учениците за усвоените знаења од претходниот час, а потоа ги информира дека договорил состанок со градоначалникот и со претставници на советот на општината. Учениците се граѓани на општината, така што наставникот ги замолува да размислат што е потребно за нивната училница, за нивното училиште и училиштен двор, за да им биде подобро и поубаво. Преку бура на идеи учениците изнесуваат предлози кои наставникот ги запишува на таблата.

УЧЕЧКО - ПОУЧУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

Наставникот бара учениците, согласно своите интереси, да се поделат во четири групи. Првата група ќе напише краток текст за своите предлози за подобрување на условите во училницата, училиштето и училишниот двор, втората група треба да состави прашања за тоа кои се битните задачи и обврски на градоначалникот; третата група треба да состави прашања за тоа кои се битните задачи и обврски на советот на општината, а четвртата група треба да ги фотографира грбот и знамето на општината.

ЕВАЛВАТИВНИ АКТИВНОСТИ

Претставници од трите групи го читаат пред целата паралелка она што го напишале (предлозите за подобрување на условите во училницата, училиштето и училишниот двор, прашањата за битните задачи и обврски на градоначалникот и прашањата за битните задачи и обврски на советот на општината), а останатите ученици, доколку сакаат, предлагаат дополнувања на напишаното.

На следниот час учениците ќе ја реализираат планираната посета на општината и тогаш ќе ги реализираат планираните задачи. По враќањето во училиштето секоја група ги презентира резултатите пред целата паралелка: информациите што ги добиле во врска со своите предлози, она што го научиле за работата на градоначалникот; советот на општината, како и опис на знамето

и грбот на општината.

Критериуми за оценување:

- ученикот/ученичката познава некои од задачите и обврските на градоначалникот во локалната самоуправа;
- познава некои од задачите и обврските на советот на општината;
- знае дека граѓаните остваруваат права во локалната самоуправа;
- знае како изгледа грбот и знамето на општината;
- може да ги идентификува потребите како ученик во училиштето и граѓанин на општината.

Пример 3

Наставна единица: Органи на општината

Цел:

- ученикот/ученичката да се запознае со органите на општината.

Очекувани резултати:

- ученикот/ученичката знае кои се органите на општината.

Наставни методи: говорен метод, метод на истражување, метод на демонстрација.

Наставни средства и материјали: лаптопи, ливчиња за гласање, кутија.

Место на реализација: училница.

Тек на часот

ВОВЕДНИ АКТИВНОСТИ

Натавникот преку прашања поведува разговор за претходно изучениот материјал во врска со тоа што е општина, како се вика нивната општина, во кој регион припаѓа, кои други општини ги знаат.

УЧЕЧКО - ПОУЧУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

Наставникот на таблата црта цртеж на кој е претставен круг и на учениците им кажува да си замислат дека тоа е општината. Потоа внатре се прикажуваат два помали круга: со црвена линија - советот на општината, со сина линија – градоначалникот. Наставникот им кажува на учениците дека ќе се запознаат со: органите на општината, советот на општината и градоначалникот. Потоа преку разговор со учениците тие се запознаваат со тоа кој го сочинува

советот на општината и како функционира, потоа како се избира градоначалникот и која е неговата улога.

Органи на општината

Наставникот ги насочува учениците да ја отворат веб - страницата на општината во која живеат (пример: <http://www.struga.gov.mk>), поточно страницата на која се претставени сите задачи кои ги извршува градоначалникот и советот на општината и истите им ги појаснува на учениците на едноставен начин прифатлив за нивната возраст.

Следува истражувачка работа во групи на Интернет каде што учениците ги пронаоѓаат информациите кои им се потребни, за да ги сфатат подобро задачите на органите на општината.

Се читаат одговорите од сите групи и се споредуваат, а, по потреба се надополнуваат.

ЕВАЛВАТИВНИ АКТИВНОСТИ

Симулациска игра

Учениците со тајно гласање одбираат претставници на граѓани кои ќе го сочинуваат советот, како и градоначалникот на општината.

Потоа од редовите на советот избираат претседател.

Симулирање: свикување седница од страна на претседателот, а еден ученик води записник.

Потоа советот одбира еден проблем од интерес на учениците и донесува одлука како тој да се реши и со тоа да се подобри животот на учениците во училиштето.

Градоначалникот е задолжен да ја реализира таа одлука. Истовремено градоначалникот одредува приемен ден кога врши прием на учениците, а тие го информираат за проблемите кои ги имаат и даваат идеи како да се решат.

Потоа се води разговор за сите фази од симулирањето на работата на органите на советот на општината.

Критериуми за оценување:

- ученикот/ученичката именува органи на општината;
- знае кој го сочинува советот на општината и како функционира;
- знае како се избира градоначалникот и која е неговата улога.

Пример 4

Наставна единица - Комунални дејности

Цел:

- ученикот/ученичката да се запознае со комуналните дејности во локалната заедница.

Очекуван резултат:

- ученикот/ученичката знае која е улогата на службата за комунални дејности.

Наставни методи: говорен метод, метод на практична работа.

Наставни средства и материјали: молив, фломастери, дрвени боички, хамер.

Место на реализација: училница.

Тек на часот

ВОВЕДНИ АКТИВНОСТИ

Наставникот ги воведува учениците во активноста со поставување прашања: Што за вас значи поимот чиста средина? Дали знаете кој се грижи за чистотата на нашиот град?

Учениците на лист хартија треба да напишат најмалку три работи на тема „Чиста средина“, односно за тоа што претставува чистата средина за нив. Ги читаат своите размислувања за чистата средина. Наставникот поведува разговор со учениците за тоа кој треба да ја одржува нашата околина чиста.

Поставува прашање: Што мислите, кој треба да ги чисти контејнерите од сметот, улиците, реките и парковите? Каде треба граѓаните на општината да го исфрлаат отпадот и во кој период од денот?

Наставникот објаснува дека во општините постои служба за комунални дејности која се грижи нашата околина да биде чиста.

УЧЕЧКО - ПОУЧУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

Наставникот на таблата запишува наслов: „Комунални дејности“.

Тој објаснува која е улогата на службата за комунални дејности, за тоа дека се грижи за чистотата на улиците, парковите, пазарите, за одржување на речните корита и за расчистување на снегот од улиците во зимскиот период со соодветна механизација и специјално опремени возила.

Наставникот им поставува прашање на учениците за тоа и каде службата за комунални дејности го носи сметот. Учениците одговараат, а воедно и

наставникот дава појаснување какво место е депонијата и каде треба да се наоѓа.

Тој бара од учениците да размислат и да кажат дали тие можат да придонесат за почиста животна средина и на кој начин.

Учениците даваат свои размислувања по однос на ова прашање.

Потоа тие се делат во три групи и наставникот бара од нив да нацртаат знаци или да напишат пароли или пораки со кои би им укажале на несовесните граѓани каде треба да ги фрлаат отпадоците, а воедно и би ги поттикнале да размислуваат за почиста и здрава животна средина.

Првата група ученици треба да нацрта знаци или да напише пораки за одржување на чистотата на улиците. (Пр.: Не фрлајте отпадоци од вашите автомобили.)

Втората група ученици треба да нацрта знаци или да напише пораки за паркови и игралишта.

Третата група ученици треба да нацрта знаци или да напише пораки како да се зачуваат реките - да бидат чисти.

Четврта група ученици треба да нацрта знаци или да напише пораки како да се одржат чисти училиштата и училишниот двор.

ЕВАЛВАТИВНИ АКТИВНОСТИ

Изработките, знаците и пораките на учениците се лепат на еден хамер со наслов „Чиста средина“ и хамерот (постерот) се истакнува на пано во училницата, а потоа во училишниот хол.

Критериуми за оценување:

- ученикот/ученичката знае која е улогата на службата за комунални дејности во општината;
- има позитивен став кон одржувањето на чиста средина во општината;
- може да предлага активности за почиста здрава животна средина во општината.

Пример 5

Наставна единица: Проблеми во мојата општина

Цел:

- ученикот/ученичката да ги препознава можните проблеми во општината.

Очекуван резултат:

- ученикот/ученичката може да се запознае со некои проблеми во

општината.

Наставни методи: говорен метод, метод на истражување, метод на демонстрација.

Наставни сретства и материјали: листови А4 формат, пенкала, моливи, фломастери.

Место на реализација: училница.

Тек на часот

ВОВЕДНИ АКТИВНОСТИ

Наставникот ги запознава учениците со содржината која ќе ја работат на часот и им дели листови на кои е напишан текст.

Наставникот го чита текстот.

ЗЕЛЕНИОТ ГРАД

Во блиската околина на Зелениот град имаше прекрасна полјана. Таа го привлекуваше вниманието на секој случаен минувач. Беше тоа необична полјана, и во лето и во зима таа постојано беше зелена, не ја губеше бојата, а покрај тоа на неа растеа и најубавите цвеќиња од кои се ширеше опоен сладок мирис.

Беше вистински рај и гордост да се биде жител на Зелениот Град.

Но, едно утро граѓаните ги разбуди чуден мирис кој доаѓаше од зелената полјана. Набрзо се слушна сирена за тревога. Сите граѓани на Зелениот Град се упатија во насоката од каде што доаѓаше чадот. И што да видат, зелената полјана беше изменета. Целата беше прекриена со куп отпадоци, а на местото на шарените цветови насекаде имаше расфрлано смет (опаковки од млеко, стаклени и пластични шишиња, хартија, отпадоци од храна и што уште не).

Зелениот килим беше поцрнет, а цветните шари беа прекриени со сив пепел од каде што се ширеше непријатна миризба.

Градот веќе не беше ист, згасна неговиот сјај, а граѓаните беа очајни, набрзо почнаа да се разболуваат и да го напуштаат Зелениот Град.

Случјните минувачи гледаа што побрзо да побегнат од градот на чиј влез пишуваше „Добредојдовте во најзагадениот град“.

Наставникот иницира дискусија и поставува прашања од типот:

- Со каков проблем се соочил Зелениот Град?
- Во што се претворила зелената полјана?
- Кој е виновен за таквата состојба?
- Што довело до таа состојба?

- Како можел да се реши проблемот со отпадоците?
- Што можеле граѓаните да направат за својот град?
- Дали граѓаните се доволно моќни сами да го решат проблемот или е потребно да се вклучат и некои други лица, институции? Кои?

По широката дискусија околу проблемот со кој се соочиле граѓаните на Зелениот Град и можните решенија на проблемот, се поставува прашање за тоа со какви сè други проблеми можат да се соочат жителите во своето место на живеење.

Наставникот може да им помогне во детектирањето на проблемите, па освен за проблемот со отпадоците, да размислуваат и за проблемот со:

- зголемениот број возила во градот и недоволниот простор за паркирање на истите;
- немањето доволно простор за играње;
- недостатокот од паркови и тревни површини;
- пренаселеноста, бучавата итн.

УЧЕЧКО - ПОУЧУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

Наставникот ги дели учениците во три групи (или повеќе), согласно бројот на учениците во паралелката и им задава задача:

- Првата група да размислува за проблемот со загадувањето на градот, да ги наведе причините што можат да доведат до загадување и да предложи идеи за можните решенија како да се надмине проблемот со загадувањето.

- Втората група добива насоки да размислува за проблемот со сообраќајот и да предложи идеи за можните решенија.

- Третата група размислува за проблемот со бучавата во градот и да предложи идеи за можните решенија.

Потоа секоја група презентира до какви заклучоци дошла и кои се нивните размислувања за тоа како може да се решат проблемите со кои се соочува нивното место на живеење.

ЕВАЛВАТИВНИ АКТИВНОСТИ

Следува заеднички заклучок дека секој од нас живее во некоја населба. Жителите на една населба се директно поврзани со проблемите кои настануваат во неа. Тие треба да бидат активни и совесни граѓани и да се залагаат за нивното решавање.

За да постигнат некоја цел, жителите треба да ја сакаат својата населба, да имаат почит кон сите граѓани, да бидат свесни за проблемите и нив да ги решаваат организирано.

Критериуми за оценување:

- ученикот/ученичката знае дека во општината се појавуваат различни проблеми и дека треба да се решаваат;
- знае за значењето и важноста на здравата и чистата животна средина;
- знае како да се грижи за својата околина;
- знае кои постапки на луѓето во поглед на животната средина не се добри;
- може да предлага различни решенија за конкретна проблемска ситуација.

Пример 6

Наставна единица: Културниот живот во општината

Цел:

- ученикот/ученичката да ја сфати улогата на културата во животот на локалната заедница.

Очекуван резултат:

- ученикот/ученичката го разбира значењето и важноста на културата како составен дел од животот на луѓето во локалната заедница.

Наставни методи: говорен метод, метод на практична работа, метод на демонстрација.

Наставни средства и материјали: наставен лист, фотографии од објекти на културата, фотографии од културни манифестации во општината, крстозбор, картончиња А4 формат за корица на книгата, моливи, цртачки материјали.

Место на реализација: училница.

Тек на часот

ВОВЕДНИ АКТИВНОСТИ

Во овој дел од часот се користи техниката „Крстозбор“ преку која учениците го откриваат поимот култура.

КРСТОЗБОР

1.	К								
2.	У								
3.	Л								
4.	Т								
5.	У								
6.	Р								
7.	А								

1. Зелено растение со боцки.
2. По неа поминуваат автомобили, камиони, пешаци.
3. Преселна птица која ни ја најавува пролетта.
4. Со неа децата играат фудбал, кошарка, одбојка.
5. Со неа зборуваме, јадеме.
6. Средство што информира.
7. Воздушно сообраќајно средство.

Наставникот ги насочува да размислат што се подразбира под поимот култура.

УЧЕЧКО - ПОУЧУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

Наставникот објаснува што се подразбира под поимот култура. Култура е начинот на живеење на еден народ.

Културата е тесно поврзана со традицијата и духовните вредности, а тоа се гледа од уметноста, обичаите и навиките на народот.

Наставникот им појаснува на учениците дека секој народ има своја култура и дека културите на народите се разликуваат меѓу себе.

За надминување на разликите во културата меѓу луѓето најважно е да има почитување, комуникација, толеранција и прифаќање на другиот со неговите различности.

Наставникот истакнува дека организирањето на културните манифестации во една локална заедница имаат голема улога во поврзувањето на луѓето.

Разговорот продолжува во однос на улогата на културните институции во локалната заедница.

Наставникот им поставува прашања од типот:

- Каде се одржуваат театарските претстави?
- Дали некој од вас присуствувал на балетска претстава и на која? Што најмногу ви се допадна во неа?

Потоа учениците со помош на наставникот ги набројуваат културните институции во својата општина (домови на културата, кина, театри, верски објекти).

Доколку во местото на живеење живеат луѓе од друга етничка заедница се наведуваат и институциите, односно верските објекти на таа етничка заедница

На учениците им се дава самостојна активност да пишуваат на тема:

„Културна манифестација којашто се одржа во мојот град“ или, пак, за една од традициите во општината на која тие учествувале (може и друга тема по избор

на наставникот).

ЕВАЛВАТИВНИ АКТИВНОСТИ

Откако учениците ќе ги напишат составите, се лепат фотографии од објекти на културата, фотографии од културни манифестации во општината и се изработува книга на одделението со наслов: „Културниот живот во мојот град“. Книгата се презентира пред целото одделение.

Критериуми за оценување:

- ученикот/ученичката знае дека културата е многу важна како составен дел на животот на луѓето во локалната заедница;
- може да наброи културни манифестации што се одржале во општината;
- именува институции на културата во својата општина;
- знае дека треба да се почитуваат различните култури;
- раскажува како се одвивала културната манифестација што најмногу му се допаднала.

ЛИТЕРАТУРА

1. Адамческа, С., (1996), „Активна настава“, Легис: Скопје
2. Арнаудова, В. Нацева, Б. Радевска, Ј. Дамчевска-Илиевска, В. (2000), „Приоди кон визуелно размислување“, БРО, Скопје
3. Vognar, L., Matijevic, M. (2002), „Didaktika“, Skolska knjiga, Zagreb
4. Дончовска, Д. (1988), „Методика по запознавање на природната и општествената средина“, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје
5. De Zan I. (2005), Metodika nastave prirode I drustva, Skolska knjiga, Zagreb
6. Закон за семејство, превземено од www.pravo.org.mk
7. Закон за локалната самоуправа, превземено од www.pravo.org.mk
8. Ивиќ, И., Пршикан А. Кијевчанин С. (1997г), „Активно учење – Приручник за примену активних метода наставе/учења“, Београд
9. Камчевска, Б. (2006), „Развој на програми и стратегии за автоинавтоиндивидуализација на децата“, Графо Б/С, Скопје
10. Lekić. D. (1991), „Metodika razredne nastave“, Nova prosveta, Beograd
11. М. В. Кларин (1995), „Педагошка технологија во наставниот процес“, Педагошки завод, Скопје
12. Ненси Клер, Ричард Холдгрив, Мишел Монсон, Џен Вестрик-, „Јазична писменост во почетните одделенија“ – Прирачник за обучувачи, Биро за развој на образованието – УНИЦЕФ (2011г)
13. Наставна програма по општество, за IV одделение, (2009), БРО, Скопје
14. Устав на Република Македонија
15. Филипина Негриевска...и др., под раководство на Виолета Петровска-Бешка (2009) „Прирачник за образование за животни вештини од IV до VI одделение-основно училиште“, Биро за развој а образованието,
16. м-р Горица Мицковска, Андријана Тасевска (2015), „Формативно оценување“, Биро за развој на образованието – УНИЦЕФ
17. Чекор по чекор (2007), „Унапредување на наставата по математика и запознавање на околината од I до III одделение“ – Материјали за обука
18. <http://www.kultura.gov.mk/>
19. https://www.google.com/search?q=kartografski+znaci+na+republika+makedonija&tbm=isch&imgil=hy3EPj19T8AwrM%253A%253BSHTROjTph9ErdM%253Bhttps%25253A%25252F%25252Fwww.slideshare.net%25252Fzoranamarusic%25252Fznaci-geografski&source=iu&pf=m&fir=hy3EPj19T8AwrM%253A%252CSHTROjTph9ErdM%252C_&usg=__L0gUHTi4dZCpNOdW8SglsDHFwNY%3D&biw=1440&bih=789&ved=0ahUKEwiWjYKE4L_WAhUFzxQKHal0CrUQyjclNQ&ei=rKfIWZaHIYWeU6LpqKgL#imgrc=hy3EPj19T8AwrM:
20. www.geografija.pmf.ukim.edu.mk Institut za biologija
21. YouTube, google.maps